

## VASILE VOICULESCU – POEZIA CONCEPTUALĂ

### *Vasile Voiculescu – Conceptual Poetry*

**Drd. Cristina SAVA**  
**Universitatea „Petru Maior” din Târgu-Mureș**

*Abstract: The war poetry enshrines Vasile Voiculescu for terms of a dialectic that aims the unpredictable. Religious accents and the telluric are put into verse by signifying, symbols and allegories. The poet emphasizes by his spiritual naturalness, the expression of religious feeling, using the pictorial language of his creation. His literary development meant relentless struggle to reconcile pure art and faith, communicated through that perfection of the form, as a defining line of the creation-faith and love, which would become, in the same time, the real experiences and transcendence of the reality into image.*

*Keywords: Vasile Voiculescu, war poetry, religion, perfection of the form*

Adept al tradiționalismului, Vasile Voiculescu și-a menținut o poziție demnă și retrasă, ferindu-se de a intra în polemicile grupărilor artistice zgomotoase. A preferat să răspundă provocărilor prin opera gândită așezat. În *Confesiunea unui scriitor și medic*, poetul își declară esența religiozității sale: „Mă întrebați despre credință și expresia ei lirică ? Despre artă și credință ? (...) Credința e un instinct de ritm și orientare care nu se poate deșuruba în cuvinte, oricât de măiestre. (...). Arta a slujit totdeauna credința, de-a lungul tururilor religiilor. (...) Adevărata inspirație religioasă, care mai poate împreuna arta și credința, a rămas numai rugăciunea. Dar și rugăciunea supremă se rostește cu buzele sufletului”<sup>1</sup>. Colaborarea sa la „Gândirea”, alături de Lucian Blaga, Ion Pillat, Gib Mihăescu, Cezar Petrescu nu l-a trasformat într-un protagonist al ortodoxismului. Critica vorbește despre aceștia ca fiind “tradiționaliști de tendință religioasă”, cultivând un “tradiționalism decorativ, patetic, elegiac”.

Reliefăm valoarea creației voiculesciene prin câteva repere critice. Toma Vlădescu, în *Poesia lui Vasile Voiculescu* din „Gândirea”, realizează o trecere în revistă a momentelor de evoluție voiculesciene, considerându-l „un savant naiv”, care „comunică cu cele mai tainice esențe ale lumii”, redând „o neliniște perpetuă”, „un amestec de duritate, aproape ostilă, cu un rafinament de simplitate rareori întâlnit”. Liviu Grăsoiu<sup>2</sup>, în *Poezia lui Vasile Voiculescu*,

---

<sup>1</sup> Nicolae Oprea, Vasile Voiculescu – monografie, Editura Aula, Brașov, 2006, pp. 66-67.

<sup>2</sup> Liviu Grăsoiu, Poezia lui Vasile Voiculescu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977, p. 9.

subliniază că verdictul dat de N. Iorga se dovedește a fi pe deplin îndreptățit: „o sănătoasă poezie socială și națională care-și dădea samă de asprele cerinți ale vremii”. În *Tradiționism și modernitate în deceniul al treilea*, Z. Ornea afirmă că „pînă la urmă vocația i-a fost recunoscută și poezia prețuită cum se cuvine pentru sensibilitatea htonică turnată în forme expresive de o unicitate relevabilă. Firește că marea sa artă trebuie căutată în poezia de sentiment religios”<sup>3</sup>. Alexandru Cistelecan, în *Vasile Voiculescu - poet pe a V-a parte*, consideră că spiritul religios al acestuia, „pur religios”<sup>4</sup> (...) „se arată un homo duplex; și nu doar prin opoziția intra-poetică dintre senzualitate și rugăciune”<sup>5</sup>. În *Sincronism și tradiție*, Mircea Braga apreciază că Voiculescu, poet religios, exprimă în poezia sa o criză a sacrului, în care Dumnezeu este obiectul dorinței și al încordării. Tudor Vianu, în *Figuri și forme literare*, capitolul „Alegorism”, remarcă religiozitatea poetului izvorînd nu dintr-o comuniune calmă cu Dumnezeu, ci mai degrabă fiind ecoul luptei cu el însuși, cu starea sa de spirit, care pornește de la tragismul unei singurătăți lăuntrice, doritoare de a se întoarce la Dumnezeu. În *Vasile Voiculescu – monografie*, Nicolae Oprea nota despre poezia acestuia: „Poezia, ca toată arta, este un instinct vast și primordial, cu care omul se naște”<sup>6</sup>. Ov. S. Crohmălniceanu, în studiul său, lămurește divergența de opinii privind problematica poeziei religioase a lui V. Voiculescu. El subliniază ideea înclinației religioase pronunțate, care guvernează creația poetului: „o dispoziție sufletească înăscută (...) o credință puternică se poate dispensa de profesiunea misticismului”<sup>7</sup>. Criticul observă, la Voiculescu, o „convingere neșrămutată a existenței lui Dumnezeu”<sup>8</sup>. Dumnezeu coboară din transcendența sa (*sofianicul*) prin iubire. Iubirea însumează condiția rugăciunii și condiția creației. Dumnezeu ia forma iubirii ca slăbiciune față de această lume din care s-a retras și care, paradoxal, este însăși Dumnezeu. Poetul, prin intermediul poemului, se regăsește în cele două serii de *identificări* cu divinul: *poetul - creator* și *poezia- sonet*, renăscând într-un *alt eu*. Observațiile criticilor trimit la necesitatea descifrării ideologiei voiculesciene, căutând în operă și prin operă liniile directoare, care în esență identifică viața cu opera, creatorul cu creația.

Lirica sa se pliază pe doctrina tradiționalismului interbelic și prin faptul că preia câteva dominante ale gândirii populare și le prelucrează, la fel ca toți poeții gândiriști, în teme sau

<sup>3</sup> Z. Ornea, *Tradiționism și modernitate în deceniul al treilea*, Editura Eminescu, București, 1980, p.566.

<sup>4</sup> Al. Cistelecan, *Diacritice. Vasile Voiculescu – poet de a V-a parte*, în revista *Argeș*, ianuarie, 2007.

<sup>5</sup> *Ibidem*.

<sup>6</sup> Nicolae Oprea, *op. cit.*, p.66.

<sup>7</sup> Ov. S. Crohmălniceanu, *Vasile Voiculescu*, studiu în „*Revista de istorie literară*” și reprodus în *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol II, Editura Minerva, București, 1974, apud. Liviu Grăsoiu, pp. 29-31.

<sup>8</sup> *Ibidem*.

motive amalgamate: autohtonă nealterată la peisagistica satului natal, solidaritatea ancestrală cu satul copilăriei idealizat din perspectiva timpului, cultul strămoșilor, al sentimentelor religioase, folclorul și etnicitatea, refuzul civilizației citadine. Ortodoxismul lui Vasile Voiculescu, sublinia G. Călinescu în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, „este anterior aceluia al „Gîndirii”, dar poetul a luat cunoștință de sine și s-a sistematizat acolo”<sup>9</sup>. Linia definitorie a operei sale este dată de creația-credință și iubirea, ce vor deveni, concomitent, trăiri în real și transcenderi ale realului în imagine. Acestea ne conving de cele două aspecte ale experienței pe care o comunică: spirituală și literară, cu realizarea aceluia *complexio oppsitorum*. „Temele religioase alimentează masiv lirismul lui Voiculescu, cu un timbru al cărui farmec inedit e furnizat de amestecul de grație stilizată și tușă densă, de materialitate grea și hieratism botticellian inedit”<sup>10</sup>, apreciază Iulian Boldea, în *Spiritualitate și poezie: Vasile Voiculescu*.

Critica a sesizat că parcursul liric voiculescian este un labirint al tensiunii sale interioare. Limbajul liric abundă în simboluri și creează iluzia de transparentă a mesajului poetic. Acesta are la bază corespondența fidelă dintre sentiment și idee. Voiculescu folosește alegoreza biblică, întâlnită la vechii cărturari, și dă expresie naturii sale spirituale. Alegoria voiculesciană imaginează natura specifică de „homo religiosus. Imaginile rămân misterioase și se plasează dincolo de orizontul palpabil. Esența crezului poetic stă în posibilitatea răscumpărării ființei umane, a salvării sufletului printr-o imensă suferință. Atenția este orientată spre ceea ce Mircea Braga sublinia în studiul său: „s-ar putea spune că pe Voiculescu nu-l interesa particularitățile spațiilor parcurse în drumul creației sale literare, ci doar actul de a merge, de a desăvârși gestul trecerii. Pentru el, o experiență nu era considerată încheiată niciodată, aceasta putea fi reluată mereu în alte condiții cu un alt instrumentar și nu neaparat trebuia să ajungă la același rezultat pentru că nu rezultatul căuta.”<sup>11</sup>. Imaginea poeziei, în gândirea poetului, este subordonată în plan abstract, ideatizat, triadei Iubire-Timp-Eternitate. Lumea de idei abstracte din poezia voiculesciană își găsește corespondent în lumea senzuală de cuvinte. Această lume pare a fi o lecție de teorie estetică despre „condițiunea materialistă a poeziei”<sup>12</sup> și „condițiunea ideală”<sup>13</sup>. Fiecare dintre cele două condiții acționează independent. Senzualitatea cuvântului domină ideea abstractă. Poetul își

---

<sup>9</sup> George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1982, p. 798.

<sup>10</sup> Iulian Boldea, *Spiritualitate și poezie: Vasile Voiculescu*, în revista „Tabor”, nr.4 din iulie 2010.

<sup>11</sup> Mircea Braga, *V. Voiculescu în orizontul tradiționalismului*, Editura Minerva, București, 1984, p.82.

<sup>12</sup> *Ibidem*.

<sup>13</sup> *Ibidem*.

formulează o, așa numită, „cugetare”<sup>14</sup> asupra conținutului poeziei. Ideea poeziei *conceptuale* este prezentă de la începutul creației sale poetice. Ea va traversa ca un fir roșu întreaga evoluție a poetului, de la poemele despre Bine și Rău, la *Sonete* după model shakespeareian. În lirica sa surprindem toate segmentele ideatice: mila, supunerea, suferința, binele și răul, divinitatea, idealul, arta.

Ilustrăm sensurile conceptuale ale iubirii voiculesciene, referindu-ne la volumul *Ultimele sonete*.... Iubirea din aceste poeme este purtătoare a “*originarului foc*” prin care “*misterioasa carne se face duh în noi*” (CXCIII). Ea își găsește desăvârșita împlinire în eternitate. Eternitatea, la rândul ei, are puterea de a scoate omul de sub tirania timpului și a morții. Nicolae Manolescu, în *Istoria Critică a literaturii române*, scria că *Ultimele sonete* „nu sunt de fapt poezie sentimentală, a iubirii, cât una a ideii de sentiment. (...). Ca și Michelangelo sau Shakespeare, Voiculescu operează cu noțiuni precum viață, moarte, soartă, iubire, durere, poezie, artă, scandându-le renașterist și elisabetan.(...) Se vede limpede că poezia e adevăratul suflet al iubirii, și ea poate fi reumplută cu frumusețe”<sup>15</sup>. Vasile Voiculescu realizează în *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare* ... “o monografie închinată paradisului și infernului iubirii”, afirma Ov. Crohmălniceanu, în studiul său. Aceste *sonete* ... în traducere imaginară de Vasile Voiculescu, sunt capodopera creației sale. Temele volumului: trecerea timpului, poezia, cunoașterea, moartea se supun iubirii din creația-sonet.

În *Ultimele sonete* ..., devenim părtași la una dintre legile fundamentale ale creației - *iubirea*. Eul liric își cântă dragostea. Multitudinea ideilor și a trăirilor din marele ciclu voiculescian conturează definiția *dragostei*: „*E dragostea strivită în teascul greu de chin,/ Și vers cu vers, de-a lungul, am limpezit-o, lină./ Ca ochiul unui înger îți este – acum candoarea/ Tumult și spumă, drojdii în drum a lepădat/ Din cruda fermentarea atât a mai păstrat,/ Îmbățătorul spirit, tăria și ardoarea./ În tainica-i lucrare iubirea ne învață/ Că e și-o fericire urzită din dureri*” (CCXI). Dorința statorniciei peste timp, participarea la eternitate prin iubire rămân în *duhul inimii*: „*Noi doi lăsa-vom lumii un duh ce nu se schimbă,/ Căci noi și veșnicia vorbim aceeași limbă*” (CCXVII). Augustin Doinaș era de părere că rolul orfic al iubirii, la Voiculescu, este de a transforma suferința în bucurie, iar păcatul în inocență și extaz: „*Și ni-e datoare viața că-i dăm o poezie/ De care o s-asculte, cândva, ca de-un stăpîn*”.(CCXVII). Voiculescu găsește

---

<sup>14</sup> Irina Zaharia Filipaș, Introducere în opera lui Vasile Voiculescu, Editura Minerva, București, 1980, pp. 7-10.

<sup>15</sup> Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008, pp. 754-755.

prin vers cele mai numeroase, poate, definiții ale iubirii, expresie a spiritualului, dar și a trupului: „Iubirea este geniu: cum poți s-o pui în frâu,/ Să-ți poarte faetonul în trap, la preumblare?” (CCXVII), „Iubirea e sămânța eternității-n carne” (CCXXXV), „Iubirea cheia bolții cu harul de-a visa” (CXCVIII), „Iubirea-mi leonidă numai cu ea hrănești” (CCIII) „Iubirea-i scurta noapte în care totul cîntă” (CCXXXVIII), „O lacrimă curată e geniul iubirii”(CCXXV). În poezia voiculesciană, Dumnezeu însuși poate avea un ideal al iubirii: „Nu-ți spun nici un adio cum n-ai mai exista .../ Rămâi doar coaja celei pe care-o iau cu mine.../ Ți-am supt adînc esența și te-am golit de tine.../ Plec numai cu splendoarea și frumusețea ta” (CCXXIX). Iubirea este singura cale de transcendere a temporalului și de depășire a corporalului, singura posibilitate de acces la spiritul universal prin tainele ritualului creștin: „Mă-nbii doar cu o cupă de dragoste/ Eu cer să urc iubirea, cum urci o înălțime/ Cînd aur, slavă, rugă cad, nu mai au folos,/ Eu te răscumpăr morții cu cîntec și visare!” (CCX). Iubirea se identifică prin eros cu creștinismul. Una, ca și cealaltă își dovedesc desăvârșirea prin suferință ca mijloc de răscumpărare a eternității: „Din ale noastre rîvne-și ia hrană veșnicia/ Noi cu o-mbrățișare rodim eternitate...”(CCX). Iubirea reprezintă calea gnozei: „Înalță-ți suflul, duhul ...și dă-mi acel sărut/ Care a-nceput pe gura celui făr’ de început” (CCX). Creștinismul lui Voiculescu aduce nou transformarea formelor de ritual și de alegorie morală într-o tehnică a revelației: „Eu nu-ți cer fericire, această toropeală/ De sobă oarbă-ncinsă c-un vreasc făr’ de lumină” (...) Către această slavă mă pregătești tu oare cu-atîtea lungi și aprigi dureri mîntuitoare?” (CCIX).

De la început, poetul dorește să slujească *frumosul etern*. Inițierea creștinismului voiculescian are ca punct de plecare cunoașterea prin iubire. Dacă în primul sonet intenția este exprimată în cuvinte puține, succinte, starea ardentă, creatoare se împlinește în sonetul CLVI (*Iubirea mea e trează ca un priveghi de arme*). Intellectul își supune pasiunea: „Nimic nu lîncezește în mine, cum nu doarme/ Țintitul arc, în sine vibrând, dar nemișcat”. Pasiunea primește în vers puterea jăluitoare: „Aștept ceva, de-un farmec mai sus ca o izbîndă/ Nu bruta-n coronare a sîngelui aprins;/ Dincolo de plăcere, țintesc altă dobîndă,/ Slăvita-mpreunare de genii, fără-nvis ...”, după care se instalează ținta ideatică: „Rîvnesc nenfăptuitul vis al desăvîrșirii/ Ca-nalta-ți frumusețe să nu fie o nălucă”. Frumosul etern plătește jertfa supunerii la legea divină: „Ce mîndră limpezime-n zenitul suferinții !/ Deodtă-n mii de valuri mă sparg să te răsfrîng ...” (CCXIII – *Vrei să te smulgi din mine? Smulgîndu-mi ochii poate ...*). Dedublarea, omul și poetul, nu trece granița aparentă a creatorului-poet: „Ne-atragem unul pe altul cu forța

*năzuinții,/ Dar cumpăna ei fixă – pământ și cer – n-o –nfrâng”* . Ideea este continuată în sonetul CCXIV (*De ce numai pe tine tu însuți te iubești?*). Poetul pare a fi în acest sonet, un Iov al unei iubiri mistuitoare și neînțelese: „*E lege frumusețea să o adori oriunde,/ Oglinzi și ochi întreabă, și toate vor răspunde/ Că domn al frumuseții, pur archetip, tu ești.*”. Reproșul, la legea care se desprinde din condiția creatorului, înseamnă supunere la porunca neacceptată de făptură: „*Nu-i crimă că picioru-ți ne calcă, viermi în drum,/ Nici vițiu că-ți storci hrană din sufletele noastre/ Căzîndu-ți jerfe – ajungem la ceruri, măcar fum,/ Și, mistuiți de tine, urca-vom poate-n astre !*” .

În centrul ideii de eternitate stă imaginea *artistului creator*. Începând cu sonetul CLV-*Nu-mi cerceta obârșia, ci ține-nseamă soiul*, Voiculescu subliniază condiția artistului ca instrument al vocației: „*Eu mînuiesc azi pana de mii de ori mai grea/ Dovada cea mai pură a-nnobilării mele/ Ești tu și-ngăduința de-a te lăsa iubit*” . Poetul se împlinește prin arta poetică: „*Culeg azur și raze și roze de pe ramuri,/ Stăpănul meu, alesul, cu slavă să-ncunun*”. Ideea reverenței adânci, resemnată și mândria din versurile finale ale primului sonet: „*Poporul meu de gânduri, simțire, vis, trup, dor/ Te pun azi peste ele de-a pururi domnitor*” se definitivează în ultimul sonet: „*Dar tu ești soare veșnic: o clipă poți ierta/ Să fiu o biată gîză jucînd în raza ta*” (CCXLIV – *Stric oare faimei tale Îngăduie să-ți spun* ). *Artistul-creator* se identifică cu divinul prin sentimentul iubirii desăvârșite, a cărei esență este dragostea, după cum, “*Dumnezeu este dragoste; și cine rămâne în dragoste, rămâne în Dumnezeu, și Dumnezeu rămâne în el*” (1 Ioan 4:16), tot așa, identitatea cunoașterii rămâne iubirea.

*Arta și Moartea* sunt prezente în *frumosul etern*. *Iubirea* face posibilă ascensiunea către artă, singura care poate înfrînge *moartea*. În sonetul CLXXXII (*Eu n-m fost niciodată ucenic*), prin dialogul cu viața și cu divinul se desprinde conștiința superiorității eului, chiar dacă este tributar morții prin suferință: „*Nu te mira că-ți cer să nu-mi mășori,/ Să-mi dai tu singur tot; nu se desparte/ Iubirea ta de marile-i surori Eterna Artă, suverana Moarte...*”. *Iubirea* netranspusă în artă rămâne în formele ei strict materiale și va fi supusă morții: „*Azi, ferice, ele nu mai sînt/ Fărîmițate-n lume și răzlețe/ Din cer, din iad, de pe întreg pământ/ S-au strîns în geniala-ți frumusețe*”. Poetul are harul de a face eternă arta: „*Cînd țin la piept făptura-ți luminată/ Lembrățișez pe cîtetrele – odată...*”. Rolul creator al poetului–demiurg poate fi identificat și în sonetul CCII (*Iubirea mea se-ntinde în timp, a ta în spațiu*): „*C-un vers ți-așez icoana în piscuri de milenii*”. Poezia unește prin iubire cele două ipostaze ale creației: ipostaza arhetipală și ipostaza suprem estetică: „*Atunci, în creatorul vârtej al poeziei/ Răpindu-te în mine, luăm pasul*

veșniciei” (CCXXVIII). Se transformă prin vers o doctrină a cunoașterii într-o inițiere prin iubire: „*Așijderi eu, de-a voastre torturi neîndurate,/ Mă distilez în versuri, prin harul poeziei/ Vă-mbrățișez în pura mireasmă-a veșniciei*” (CLXXV). Durerea voiculesciană înnobliează: „*Și orice vers ce-ți dăruie i-un fir de nemurire*”(CLXXIV). Poetul, plin de iubire, se simte închis în spațiul terestru ori înmormântat în carne, datorită imposibilității de a-i fi înțeleasă iubirea la care aspiră: „*Iubirea îl urcase deasupra ei prea tare,/ Și-a-nmormântat-o-n carne...*”(CLXXX). Iubirea trupească urmează o altă lege, legea revenirii asupra sa înseși, confirmată în ideea biblică: „Adevărat, adevărat, vă spun, că, dacă grăuntele de grâu, care a căzut pe pământ, nu moare, rămâne singur; dar dacă moare, aduce multă roadă. (Ioan 12.24). Și când sameni, sameni nu trupul care va fi, ci doar un grăunte, cum se întâmplă: fie de grâu, fie de altă sămânță (1 Corinteni 15.37). (...) Trupul este sămănat în putrezire, și înviază în neputrezire; este sămănat în ocară, și înviază în slavă; este sămănat în neputință, și înviază în putere.” (1 Corinteni 15:37-43). Aceași lege a înnoirii perpetue transmit versurile sonetului, *S-a străduie natura ca omul să nu-i scape*: „*Voi sparge-ntârziatul decret de lut al firii/ Ca ea să dăinuiească de-a pururi roditoare,/ Îi altoiesc, din mine, puterea gânditoare*”. Sentimentul iubirii neînțelese devine spațiul existențial limitat: „*În scoica mea închisă, dîrz, făr’ de răsufare,/ Încet ia suferința chip, de mărgăritare*” (CLXXIX).. Rugăciunea aduce purificarea versului și-l așază pe altarul eternității: „*Aceste versuri scrise să te desfeți cu ele/ Din inima mea arsă le-am scos să ți le-nșir,/ Sînt psalmii mei de taină, o rugă necurmată,/ În ei am pus Iubirea lîngă Eternitate,/ Să lupte cu vrăjmașul Destin îngemănate* (CLXXVI).

*Timpul și ideea de sacru sunt slujite de iubire.: “Se veștejește Timpul în noi ca floarea în glastră” (...)* „*Minunile iubirii n-au stăvile pe lume*” (CLXXXIII). Artistul este conștient de valoarea artei sale pecetluită de timp: „*Stă necurmat în poartă-ți, cu ochii la ospețe,/ Ți-ți cere milă Timpul, hainul cerșetor./ În scîrnava lui mîină, tot mai nepăsător/ Tu zilnic zvîrli fărîme din marea-ți frumusețe*” (CCXX). Forța divină înseamnă darul de a smulge ființa din postura ei efemeră, din condiția precară și de a o reda condiției originare, arhetipale. Adevărul poetic își găsește refugiul în „vai”-iul testamentar: „*Vai de cei ce trag după ei nelegiurea cu funiile minciunii. (Isaia 5.18). Este cu neputință să nu vină prilejuri de păcătuire; dar vai de acela prin care vin*” (Luca 17.1). Idealul iubirii se materializează în sacralitatea adevărului ilustrat: „*Vai, tu streкори minciuna și-n cuminecătură.../ Venin îmi este dorul, că uneori ajung/ Să nu mai știu iubirea deosebi de ură.../ Crezi tu că poți cu vorbe să-nșeli eternitatea?/ Și dragostea s-o saturi*

cu pleava ta mărunță?”(CCXII). Nimicnicia ființei piere în fața ideii de absolut. Sacralitatea înseamnă în versul său, pe de o parte, “tărâmul eternelor idei”, iar pe de alta, iubirea valorilor perene: „*Veșmînt slăvit, mai trainic ca globul pămîntesc,/ E mantia-mi de visuri în care te-nvelesc*” (CLXXVII) Nu putea lipsi din drumul spre împlinirea dezideratului iubirii – realizarea materială a perfecțiunii - iertarea, născută din iubire: „*Întoarce-te din valuri, sînt țărîmul tău de stîncă,/ Chiar de-ai făcut periplul întregului păcat./ Vom arde tot trecutul cu spaime și rușine/ Pe rugul bucuriei ce-ai să aprinzi în mine*” (CCXII). Alchimia poetului își trage eficiența din magica rostire a vocabulei. Simbolurile biblice: valuri, stîncă, rug, au puterea de transformare a cuvântului în artă.

*Lumina și întunericul, raiul și iadul* rămân componentele fundamentale ale viziunii voiculesciene: din elemente ale unei alegorii, ele devin, prin schimbarea contextului, metafore simbolice. *Să te cîștig, bat cerul și iadul, nemurirea,/ Rup aripile vremii și - demiurg rapsod* –, (CCXVIII). Deosebirea constă în transformarea relației dintre ele: de luptă sau de excludere și de acceptare sau de presupunere reciprocă, de solidaritate: „*Atît eternitatea mi-e singura unealtă,/ Să nemuresc în spirit icoana ta înaltă*” (CXCXV). Voiculescu operează, în spirit, identificarea artei cu semnul iubirii, cu lumina. Asistăm la o legătură de iubire a poetului cu stăpânul luminii, respectiv o legătura dintre creator și obiectul creației: „*Se sparge norul...iată, tu ești întreg lumină*” (CXCXV).

Limbajul artistic, paradoxal, se împarte și se împlinește între brutalitate și suavitate a expresiei, între resemnare și entuziasm, între iubirea care-l îmbogățește și iubirea care-i este infidelă, prin dispreț și trădare, între decepția cu invective și credința salvatoare: „*Cuvîntul e omidă cînd eu îl vreau condor,/ Să spintece vremi, spații cu geniul în gheare*” (CCXX). Ștefan Augustin consideră că “Voiculescu își concretizează pasiunea în tropi care aparțin propriei sale experiențe de artă, refuzând decalcuri, împrumuturi, influențe directe”<sup>16</sup>. *Ultimele sonete* ... înseamnă, în lirica noastră, perfecționarea unor tehnici de comunicare spirituală. Observațiile critice accentuează ideea evoluției limbajului poetic, care parcurge calea de la alegorism spre simbolismul sugestiv muzical, apoi spre barocul metaforizant, într-o confesiune – metaforică.

*Ultimele sonete* ... alcătuiesc un singur poem amplu și religios. Ele „reprezintă o experiență artistică singulară, conștiința de artist, dimensiunea creatoare a eului liric”<sup>17</sup> peste care

---

<sup>16</sup> Ștefan Augustin Doinaș, *Orfeu și tentația realului*, Editura Eminescu, București, 1974, pp. 177-179.

<sup>17</sup> *Ibidem*.



se așază o dramă a sufletului și una a transgresării. Poetul, însuși, dă o definiție sonetelor sale: „*Sonetele ...rîvnă pitică și deșartă,/ Cînd tu esti întruparea celui mai pur sonet!/ Nu te-a făcut natura, ci, în suprema-i artă,/ Chiar Cel Etern te scrie cu mîna de poet,*” (CCXVIII) sau „*Sonetul meu e cuget și patimă, -mpietrire,/ Cu inima ciocnește-l, că scapără, s-aprinde...*” (CLXXIX). Trăire exclusiv în spirit, poemele voiculesciene redau o situație limită în domeniul cunoașterii și al expresiei: „*Durere, soartă, moarte sînt partea celorlați,/ Deasupra lor, prin mine, transcenzi și te înalți*” (CCII).

Poezia conceptuală voiculesciană, se poate spune, că oglindește o realitate, care alimentează metafizicul în aspirația spre absolut. Iubirea mistificată primește sacralitatea și îi descoperă fața ascunsă prin “lectura” poetică a lumii, în prezența concretă a existenței.

### **Bibliografie :**

Anania, Bartolomeu Valerian, *Biblia sau Sfînta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sfîntului Sinod, Versiune diortosită după Septuaginta, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.

Boldea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei românești*, Editura Aula, Brașov, 2005.

Boldea, Iulian, *Spiritualitate și poezie: Vasile Voiculescu*, în revista “Tabor”, nr.4 din iulie 2010.

Braga, Mircea, *V. Voiculescu în orizontul tradiționalismului*, Editura Minerva, București, 1984.

Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Ediție și prefață de Al. Piru, Editura Minerva, București, 1985.

Cistelecan, Alexandru, *Diacritice. Vasile Voiculescu – poet de a V-a parte*, în revista Argeș, ianuarie 2007.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. II, Editura Minerva, București, 1974.

Doinaș, Șt. Augustin, *Orfeu și tentația realului*, Editura Eminescu, București, 1974.

Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura „Amarcord”, Timișoara, 1994.

Grăsoiu, Liviu, *Poezia lui Vasile Voiculescu*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1977.

Herța, Cosette, *Vasile Voiculescu. Poezia religioasă*, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2008.

Manolescu, Nicolae, *Metamorfozele poeziei*, Editura Polirom, București, 1999.

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.

Muthu, Mircea, *Literatura română și spiritul sud-est european*, Editura Minerva, București, 1976.

Oprea, Nicolae, *Vasile Voiculescu – monografie*, Editura Aula, Brașov, 2006.

Ornea, Zigu, *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*, Editura Eminescu, 1980.

Voiculescu, Vasile, *Integrala operei poetice*, Ediție îngrijită și prefăcută de Roxana Sorescu, Editura Anastasia, București, 1999.

Zaharia Filipaș, Irina, *Introducere în opera lui Vasile Voiculescu*, Editura Minerva, București, 1980.